

Andreu Nin: Exercici de memòria

Quan, cinquanta anys més tard, mig segle després dels fets, apareixen a la llum pública els papers d'un crim, se'n poden fer dues coses: fer-los servir només per a la història, o fer-los servir també per fer memòria. En el primer cas, el record d'una història penosa pot anar acompanyat de vots pietosos, de rehabilitacions formulàries o de rescats simbòlics. En el segon, la memòria no es pot limitar a la revisió dels fets i de tot allò que els va fer possibles: hi ha una línia entre el passat i el present, i caldria prendre la decisió de trencar-la.

La *perversitat* dels responsables dels crims de l'any 37 a Barcelona o a Madrid, la perversitat de l'estalinisme, no és una cosa sobre la qual es puga passar de puntetes, atribuint-la a les condicions de l'època, o a les dificultats del moment. No és una perversitat circumstancial, sinó intrínseca: de la ideologia, del sistema que la feia possible. L'assassinat d'Andreu Nin no va ser un *error*, va ser el resultat de l'aplicació d'un mètode. I aquest mètode tenia uns autors, uns utilitzadors, i uns beneficiaris. Tingué uns còmplices, si més no, que van continuar durant anys i anys ocupant l'ortodòxia marxista i els càrrecs de poder en les organitzacions comunistes, soviètiques, catalanes i espanyoles. No és lícit fer evocacions compungides sobre Nin i les altres víctimes dels processos, i passar per alt el fet que els responsables, directes o indirectes, van ser els continuadors, durant vint o trenta o quaranta anys, al capdavant dels mateixos comitès i dels mateixos partits. No cal dir noms, però són noms que no han estat mai desautoritzats i negats, i són noms que han rebut després tots els honors de figures consagrades, respectades, i exemplant democràtiques.

La història potser ja és possible. La neteja de la memòria hauria de ser-ho també. L'esquerra, la tradició marxista, la família comunista mateixa, no hauria de viure més sota la hipoteca moral d'una tradició intolerable. No es tracta només, ara, de *rehabilitar* la figura de Nin (ni només

de recordar, d'altra banda, que els trotskistes no eren exactament *ovelles* democràtiques al costat dels llops estalinistes), ni de recuperar o rescatar el nom més important de la tradició revolucionària catalana. Ni tan sols d'evocar aquell home extraordinàriament lúcid, culte, teòric de la qüestió nacional, traductor dels clàssics de la literatura russa. Hauria de tractar-se també, i sobretot, de recordar vivament el sistema, les idees, els mètodes i les persones que van fer possible la calúmia, persecució, tortura i mort dels dissidents. I de saber que tot això, persones incloses, ha durat molt més del que ara sembla possible. Ha durat, carregat de morts i de barbàries, fins fa molt poc de temps. I la temptació de justificar tot això per raons de context històric, la temptació de *comprendre* i oblidar, és encara massa present.

Un tema que no està en crisi

Es lamenten editors i llibreters que l'assaig, el llibre de pensament, la reflexió pública, és un gènere que va quedant-se sense lectors. Que no paga la pena publicar assaig, perquè ningú no el compra; que la gent no vol pensar. Com si la filosofia, la història, la sociologia, el pensament fet literatura, hagués d'acabar per ser cosa només d'especialistes, sense interès per al públic general. Potser siga veritat, però no del tot.

No, per exemple, quan la reflexió i el pensament s'apliquen al *tema del país*, a la *qüestió* de què som, què vol dir ser valencià, ser català, si som una nació, o dues, o mitja més, d'on venim, on volem o podem anar. Més de mitja dotzena de llibres apareixen aquestes setmanes sobre aquests temes en una varietat o una altra, a València i a Barcelona. Potser això no és un fenomen normal: a Holanda o a Dinamarca no es deuen preguntar tan abundantment aquestes coses. Potser aquest país, tan saturat de gramàtiques i de qüestions d'essència, no és un país normal. Però, si aquesta és la realitat, llavors, pensar i discutir, escriure i llegir, sempre serà un exercici saludable. □